

ОСНОВНІ ФАКТОРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ

*Ус С.І., аспірант, Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м Київ, Україна*

На кожному етапі розвитку суспільного виробництва під впливом науково-технічного прогресу постійно з'являються нові складові процесу виробництва, які з часом досягають рівня розвитку і значення, характерного для факторів. Сучасна вітчизняна і світова економічна наука до складу факторів виробництва відносить: працю, капітал, землю, науку, інформацію, підприємницькі здібності та екологію [1].

Економічна ефективність – це досягнення найбільших результатів за найменших затрат живої та уречевленої праці. Показниками економічної ефективності є норма прибутку, продуктивність і фондомісткість праці, фондвіддача і фондомісткість продукції, матеріаловіддача і матеріаломісткість продукції, економічна ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції тощо [2].

На нашу думку, для аналізу економічного стану підприємства, в першу чергу, доцільно використовувати показники рівня рентабельності та періоду обороту вкладеного капіталу. Підприємство із довгим періодом обороту капіталу, зазвичай, є повільним та залежним від потреби у кредитах. Водночас, низькорентабельне підприємство характеризується обмеженою кількістю інновацій та низьким рівнем кваліфікації своїх співробітників у порівнянні із більш прибутковими компаніями в певному сегменті.

Показник рівня рентабельності є часто вживаним у сільськогосподарському секторі економіки. В табл.1 наведено дані щодо зміни цього показника залежно від обсягу виручки сільськогосподарських підприємств України за останні 5 років.

Сільськогосподарські підприємства із більшою річною виручкою мають вищий рівень рентабельності, ніж менші за цим показником підприємства. Проте, необхідно також враховувати період обороту капіталу, який відрізняється в залежності від виду сільськогосподарської продукції.

Економічна ефективність сільськогосподарських підприємств тісно пов'язана із технологічною ефективністю, показниками якої є урожайність в галузі рослинництва або продуктивність худоби в галузі тваринництва. В табл. 2 розглянуто залежність дохідності основних сільськогосподарських культур від зібраної площі цих культур в сільськогосподарських підприємствах України.

Як показано у таблиці, вищу дохідність сільськогосподарських культур, наприклад, озимої пшениці і кукурудзи на зерно, можна отримати в сільськогосподарських підприємствах із більшими земельними площами. Проте, є такі культури, як соняшник, ярий ячмінь та цукрові буряки, де явної залежності між цими показниками не спостерігається.

Вплив обсягу виручки на рівень рентабельності в сільськогосподарських підприємствах України, %

<i>Групи підприємств за обсягом виручки</i>	<i>2009р.</i>	<i>2010р.</i>	<i>2011р.</i>	<i>2012р.</i>	<i>2013р.</i>	<i>2013 р. у % до 2009 р.</i>
<i>Продукція рослинництва</i>	<i>16,9</i>	<i>26,7</i>	<i>32,3</i>	<i>22,3</i>	<i>11,1</i>	<i>-5,8 п.</i>
до 1 млн. грн.	-9,0	0,0	5,6	-1,5	-10,5	-1,5 п.
1,1-2,5	7,4	16,8	21,9	11,2	3,8	-3,6 п.
2,6-5,0	14,3	25,3	29,1	16,9	7,0	-7,3 п.
5,1-10,0	13,9	28,9	33,6	22,6	11,1	-2,8 п.
10,1-20,0	15,1	28,8	35,4	26,4	11,8	-3,3 п.
20,1-50,0	17,7	24,3	28,4	23,5	12,4	-5,3 п.
50,1-100,0	27,3	29,4	28,1	22,8	6,1	-21,2 п.
більше 100,0 млн. грн.	36,0	32,3	35,5	20,8	15,5	-20,5 п.
Продукція тваринництва	5,5	7,8	13,0	14,3	11,3	+5,8 п.
до 1 млн. грн.	-24,6	-28,4	-30,2	-29,6	-31,0	-6,4 п.
1,1-2,5	-12,4	-16,7	-15,5	-19,2	-22,7	-10,3 п.
2,6-5,0	-6,0	-5,9	-3,6	-10,9	-12,0	-6,0 п.
5,1-10,0	-1,2	-3,6	0,2	-6,4	-7,1	-5,9 п.
10,1-20,0	1,4	4,8	2,3	-3,3	0,2	-1,2 п.
20,1-50,0	6,3	1,6	4,6	3,3	-0,6	-6,9 п.
50,1-100,0	6,0	-6,1	4,7	14,7	8,8	+2,8 п.
більше 100,0 млн. грн.	48,9	46,7	51,0	55,7	48,4	-0,5 п.

Джерело: розраховано автором з використанням даних Держкомстату України [3]

Наслідком розглянутих взаємозалежностей між ефективністю виробництва основних видів сільськогосподарської продукції та розміром підприємств є перерозподіл їх кількості у групах за площею земельних угідь (табл. 3).

Таблиця показує зростання кількості підприємств із земельною площею більше 5 тис. га. Водночас, зменшується кількість підприємств, які мають сільськогосподарські угіддя, а також загальна кількість сільськогосподарських підприємств, що означає подальший перерозподіл ресурсів в цьому секторі економіки. Така ситуація пояснюється тим, що обґрунтоване укрупнення сприяє досягненню кращих результатів господарювання за рахунок дії синергетичного ефекту та економії на ефекті масштабу.

Таблиця 2

Вплив розмірів зібраної площі сільськогосподарських культур на дохід з гектара в сільськогосподарських підприємствах України, 2013 р.

Види продукції рослинництва	Групи господарств за площею сільськогосподарських угідь, га								
	До 50	50,1-100	100,1-250	250,1-500	500,1-1000	1000,1-2000	2000,1-3000	більше 3000	Україна усього
<i>Дохід на гектар, грн*</i>									
Зернові та зернобобові:	2978	3600	4001	4364	5076	5503	5801	7290	5568
-пшениця озима	3355	3903	4300	4752	4930	5081	5327	5204	4793
-ячмінь ярий	2473	2934	3173	3396	3545	3798	3173	x	3128
-кукурудза на зерно	5105	6297	6851	7514	7959	8501	8947	9838	8200
Соняшник	4473	6054	6919	7157	7068	7157	6889	6620	6799
Цукрові буряки	14909	16587	16839	15660	17059	16416	17347	x	16759

Джерело: розраховано автором з використанням даних Держкомстату України [3, 4]

**середні ціни реалізації в 2013 році без урахування ПДВ, бюджетних дотацій і доплат*

Таблиця 3

Динаміка кількості сільськогосподарських підприємств України за площею земельних угідь у використанні, одиниць

	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2013 р. у % до 2009 р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
до 5,0 га	5850	5784	5639	5332	5026	85,9
5,1-10,0 га	4082	4038	3983	3809	3755	92,0
10,1-20,0 га	5088	4925	4897	4795	4784	94,0
20,1-50,0 га	13928	13707	13535	13334	13294	95,5
50,1-100,0 га	4731	4831	4895	5016	5275	111,5
100,1-500,0 га	7385	7181	7195	7261	7233	97,9
500,1-1000,0 га	2764	2667	2595	2624	2666	96,5
1000,1-2000,0 га	2781	2661	2549	2565	2531	91,0
2000,1-3000,0 га	1363	1347	1304	1270	1251	91,8
3000,1-4000,0 га	701	666	640	632	619	88,3
4000,1-5000,0 га	378	376	355	334	323	85,5
5000,1-7000,0 га	313	332	342	337	345	110,2

7000,1-10000,0 га	159	178	175	179	165	103,8
-------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-------

Продовження таблиці 3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
більше 10000,0 га	112	131	152	164	175	156,3
<i>Підприємства, які мали сільськогосподарські угіддя, всього га</i>	49635	48824	48256	47652	47442	95,6
<i>Підприємства, які не мали сільськогосподарських угідь, всього га</i>	7517	7669	7877	8214	8416	112,0
<i>Всього</i>	57152	56493	56133	55866	55858	97,7

Джерело: розраховано автором з використанням даних Держкомстату України [3]

Отже, фактори сільськогосподарського виробництва постійно доповнюються і видозмінюються під впливом науково-технічного прогресу. Економічна ефективність аграрних формувань залежить від їх розміру та виду сільськогосподарської продукції, яку вони виробляють. Збільшення розмірів підприємств є економічно ефективним для підвищення ефективності виробництва деяких видів сільськогосподарської продукції. Важливою умовою досягнення економічної ефективності є оптимальне співвідношення рівня рентабельності та періоду обороту капіталу в аграрних формуваннях України.

Список літератури:

1. Економічна теорія: політекономія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1719051239923/politekonomiya/osnovni_faktori_suspilnogo_virobnitstva_yihniy_vzayemozvyazok.
2. Економічна ефективність (визначення) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Статистичний збірник «Сільське господарство України», 2009-2013 рр.
4. Статистичний збірник «Основні економічні показники виробництва продукції сільськогосподарства в сільськогосподарських підприємствах», 2013 р.

СТРАТЕГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ТИПИ

*Чайка І.В., асистент кафедри економіки підприємства та міжнародної економіки,
Процепова А.С., студент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Вінниця, Україна*

Розвиток підприємства можливий тоді, коли існує система ідей, які визначають орієнтири діяльності підприємства. Із-за відсутності таких ідей підприємство не